

IBRU

¹ Toira nge Nanaranga bong kokoko zala kokoko itagatagadi be tubuda toirairadi iraradi. Be pilenga nge ‘propet’ aoa-dialo dipusikasika. ² Ata kaituka bong alalaurituka ngaedia-lo nge ambe pilenga ne Natu aoa-nalo dipusika be ira-kita. Natu ngaena-lo ka kateka be kana moarunga makatabala lang-lo dieno nge iemaki. Be Natu ngae ka kana moarunga ngadoki be nganemdi kana. ³ Nanaranga malamaka kai-boangdi nge Natu ngaena-lo ka dipitikaokaoka be dipusikasika. Nanaranga tea be kania moarunga nge Natu ngaena-lo dieno. Kana moarunga Nanaranga iemaki be ipile baituka dalakolako be ngalako manubunga-nao kana nge Natu ngae pilenga kai-boangdi ane be ipapananuaki. Tamoota be aine moarunga muzigoala nedia-lo iaka-goazadi, kodeka ilako lang anua-lo be Nanaranga Ara Biabia-tina oana-nao isoaki.

Natu Nge ‘Enzel’ Iuasadi

⁴ Makara Nanaranga oana-nao isoaki nge Nanaranga itaguraki be idokiteteki be ‘enzel’ moarunga atabaladi inangai. Be bokainatuka-la, ara iani nge ‘enzel’ aradi iuasadi. ⁵ Maka ma Nanaranga tago sesu ‘enzel’ ne teke bokai irai, “Kaiko nge ngau Natugu. Kaituka ambe Tamam upura.” (Sam 2:7)

Be pile takadi bokainaina nge Nanaranga tago sesu 'enzel' ne teke irai, "Ngau masa ngai Tama, be ngai masa ngau Natu-gu." (2 Sam 7:14)

⁶ Bong Nanaranga ambe Natu ipuratuka-mua kateka-o nganepiaria kana nge bokai ipile, "Nanaranga 'enzel' ne moarunga nge Natu ngae ara darakerakeaki." (Diut 32:43)

⁷ Be 'enzel' rangakadia-lo nge Nanaranga bokai ipile,

" 'Enzel' ne nge oasa bokana iemakidi, be malip-ilipi kana nge eoa pururuingadi bokana iemakidi." (Sam 104:4)

⁸ Ata ne Natu ngarangaki kana nge bokai ipile, "Nanaranga, tanepoangam nge nem-kueno daeneno! Be bong kutanepoa nge mata adoadodia-la ane be tamoata be aine nem gopapananuakidi.

⁹ Kaiko mata adoadodi kurere be mata goalakadi kusegeaki. Nge bokai ka Nanaranga, kaiko ma Nanaranga nem-re nge bureng ono suri uianga-tina ane iburengiko be ruangam moarunga atabaladi inangaikoria." (Sam 45:6-7)

¹⁰ Be pile takadi ono Natu irangaki nge bokai, "Kaiko Tanepoa, matamatana-tina nge kaiko ka kateka ngae labu kunangai, be lumam ane ka lang be kana moarunga makatabala dieno nge kuemaki.

¹¹ Kana kuemaki ngaedi masa daleua, ata kaiko masa bokaina-la gosukoaki. Kana ngaedi masa kusi nangananga bokana damuamua be rokakadi dapura.

¹² Masa reba bokana golulu be gonanga be daeno. Be kusi nangananga bokana damuamua be rokakadi dapura be oauoau nangadi dapura. Ata kaiko masa suri tekena-la gosukoaki, be tago iboadu gokamoangbia.” (Sam 102:25-27)

¹³ Pile takadi Nanaranga tago sesu ‘enzel’ ne teke irai nge bokai,
 “Makare kaba aradi bibiatuka oana-guo gosoaki, nibe erekei nem mduaposakidi be ae salangaka nem bokana be aem babadi erumadi mnangadi.” (Sam 110:1)

¹⁴ Moimoina-tina Nanaranga tago sesu ‘enzel’ ne teke Natu irai bokana irai. Bokai be ‘enzel’ nge rakana kaa? ‘Enzel’ nge mariaba kaa, be di ka Nanaranga dimalipilipini, be inepinepidi be tamoata be aine maka ngauketidi be lang anua-lo ngalakuakidi kana nge didumadumadi.

2

Sikeng Pile

¹ Nge bokai nge Nanaranga pilenga moarunga ambe talongo nge tadokimatedia-tina uia! Pilenga tago tadokimatedi masa muku-be-muku lama uniangada tamurinadi be Nanaranga pilenga tapereki. ² Bokai be Nanaranga pilenga toira ‘enzel’ tubuda diandi nge ono kaa ipura pile ngaradi nge moimoi be kalingodi. Be tamoata naita pile ngaedi igamang ki tago itagadi masa muzingana-la tagadi dapura be sururu ania ngapura. ³ Bokai kamakaua: Nanaranga ngauketi-kita be ngamuleaki-kita kana nge

kana kanabiabia! Bokaibe tago sesu tagea be kana kanabiabia ngae iloda diani nge masa baituka be Nanaranga tairatui? Maka ma Tanepoa ka nena-la be Nanaranga ngauketi-kita be ngamuleaki-kita kana nge mangata ipi be irangaki. Be tamoata maka dilongori nge moimoi be ditiking-kama kana ngae nge moimoi be kalingo. ⁴ Be Nanaranga nge nena-la be kana ngae muri itui be kilala bibia, kilala takadia-ba, be kilala kaiboangdi ngaia-la iboadu ngaemaki nge iemaki. Be itaguraki be Oli Spirit lumaluma ne nge rerenganalana-lo ka tamoata teke-teke iandi.

Iesus Taritoka Bokana Emaka Ipura

⁵ Nanaranga ambe kateka ngaemaki kana nge tago ‘enzel’ inangadi be kateka ngaemaki kana nge dapapananuaki kana! Kateka ma maka tarangarangakia-re! ⁶ Ata Nanaranga ‘Buku’ ne egedi tekedia-lo nge tamoata teke mata-ita bokana bokai ipile,

“Nanaranga, tamoata nge rakana-tina kata ka kaiko ilom iani be muaka bibia kuiani? Nge tamoata-ramo kata! Bakara ka ilom iani?

⁷ Moimoi mukuna-la ‘enzel’ erumadi kunangai, ata ara bibia be muaka bibia nge ono kunangaria,

⁸ be kuemaki be kana moarunga itanepoadi be ipapananuaki.” (Sam 8:4-6)

Nanaranga tamoata iemaki be “kana moarunga ngatanepoadi” kana, be nge ono takaua kana moarunga nge tamoata eruma ka dieno. Ata kaituka-tina nge tamoata isi tago tate

kana moarunga itanepoadi. Tago-la. ⁹ Kaitukatina nge tamoata teke tate kana nge ka kana moarunga itanepoadi. Tamoata ngae nge Iesus! Moimoi balaka ipura be ‘enzel’ erumadi isoaki, ata uanana tago sasalaga bokai isoaki. Balaka ipura, ata Nanaranga marou ne tadokidoki-ba ane be tamoata be aine moarunga lilidi-o be imate. Be kaituka nge ara bibia be muaka bibia oti ngazinga ipura be tea ipura. Maka ma ngai ka mate kaiboang ne iduadi. ¹⁰ Nanaranga ka kana moarunga iemaki, be nge ono malipi ne ngaemaki be dakalingo kana ka kana moarunga iemaki. Be nge iado-tina Iesus inepi be sururu idoki be ono zala imoataungaki be imua be ono natu kokoko masa kaiboang be malama nena-lo ngalakuakidi. Maka ma Iesus ka imua be ditagai be ono Nanaranga iuketidi be imuleakidi.

¹¹ Iesus ka tamoata moarunga iemakidi be muzigoala nedi dirokaki be ngai bokana ilodia-lo giriki tago. Bokai be ngai be tamoata moarunga iaka-goazadi nge Tamadi teke. Nge bokai ka tago imaia be taritoka kana ikiladi. ¹² Maka ma ne bokai ipile,

“Nanaranga, ngau masa taritokagu-lo aram mrangaki. Be lili-kokoko disoaki kana masa rang ane be aram mrakeaki.” (Sam 22:22)

¹³ Be kaba pile takadi bokai ipile,

“Ngau masa Nanaranga-lo lama uniangagu mnangalako taritokagu zaiza.” (Ais 8:17)

Be kaba takadi bokai ipile, “Gotea! Makare Nanaranga natu iana zaiza usoaki!” (Ais 8:18)

¹⁴ Moimoi natu ngaedi nge kusidi be darakadi otioti, ata Nanaranga Natu isilidi be tamoata ipura, dia-la bokana. Be imate be ono Satang kai-boang ne igamang. Satang ka mate kai-boang ne idoki-matematei. ¹⁵ Satang kai-boang ne igamang be tamoata moarunga maka mate dududu kana bokana izamizama disukoaki nge irubetakidi be tago mate eruma disoaki. Tamoata bokainaina nge mate dimatakutakuri, bakara, di dikaua di nge muzigoala diememaki. ¹⁶ Bokaibe nge ono takaua uia nge tago 'enzel' ka idumadi. Tagola. Nge Abaram tubu ne ka idumadi. ¹⁷ Nge bokai ka muzi moarunga-lo nge Iesus kita-la taritoka bokana ipura be ono tamoata be Nanaranga marada isoaki be taritoka moarunga ilo ngatagatagadi be malipi ne moarunga nge ngaememaki-tina uia kana. Bokai imuzi be ono tamoata moarunga muzigoala nedi erumadi disoaki be iuketidi. ¹⁸ Be bokaibe kaituka nge ngai iboadu-tina tamoata maka toiadi dipurapura be ono sururu didokidoki nge ngadumadi, bakara ngai nena-la ambe toia ipura be sururu idoki.

3

Iesus Moses Iuasai

¹ Taritokagu kusi-ming ratadi, kam ambe Nanaranga kilau ne lang anua-lonalona ane be ikilakaming. Bokaibe ngau urere Iesus-la ka iloming daniani! Iesus ka 'apostel' be ngai ka tamoata Nanaranga tabataba dianiani biabiatuka nedi, be nge ngai ka mangata Kristus be Tanepoa neda kana tarangarangaki. ² Ngai ka Nanaranga

inepi be Nanaranga malipi ne nge iemaki-tina uia nibe imambuaki, Moses-la malipi ne iemaki-tina uia Nanaranga ungguma nena-lo bokana. ³ Ata Iesus ambe kauataka ipura ngai muaka bibia-tina ono dieno be Moses iuasai, pera kelikeli-la muaka bibia ono dieno be pera ikeli iuasai bokana. ⁴ Moimoi pera moarunga nge tamoata teke-teke ka dikelikeli, ata Nanaranga ka kana moarunga inagunaguraki. ⁵ Bokainatuka mpile: Nanaranga ungguma ne maradi nge Moses malipilipi bokana be malipi ne iemaki-tina uia nibe imambuaki, be kana alauri dapura kana nge mangata irangaki-tina uia. ⁶ Ata Kristus nge Nanaranga natu, be malipi ne iemaki-tina uia be Nanaranga ungguma ne atabaladi isoaki be ipapananuakidi. Nge kita ka ngai ungguma ne. Ata tago iboadu ungguma ne bokana tapura-ba. Tago-la. Kristus-o takaiboang be iloda moarunga Nanaranga-o tanangalako be kana alauri ngang-kita kana nge tararapung masa iboadu-tina ungguma ne tapura. Tago be tago.

Nanaranga Ungguma Ne Manaua Nedi

⁷ Bokai be Oli Spirit-la ipile bokana kamamuzi. Oli Spirit bokai ipile,

“Kaituka bong ngaedia-lo Nanaranga malonga kalongo

⁸ nge moaki pangana-ming dipatungaki toira-la lulu kaba-lo be pangana-ming dipatungaki be kare-sabara be kaduaia bokana. Bong ngaradia-lo nge toitoi bibiatina-lo kanan-gaia.

- 9 Moimoi lulu kaba-lo barasi kulemoadi oati moarunga toitoi kana be katoia, be kana moarunga uemaki nge kaita-tina.
- 10 Nge bokai ka bong ngaradia-lo nge namagu irataki-kaming be bokai upile, 'Ilo di moarunga nge zala negu dipakapakadi be zala takadi ditagatagadi. Be mata negu tago dikauataki.'
- 11 Bokai be namagu ratingana-lo nge pile tago tototo ane be moimoi be bokai upile, 'Tago iboadu mbagadi be manaua negu-lo dalako.' ” (Sam 95:7-11)
- 12 Bokai be, taritokagu negu, kaba kamaitaita uia! Tekem mara-ming ilo ngakauborua-ramo be muzigoala darepeki be lama unianga ngarokaki be Nanaranga moauriuri-la isukoaki ngamurinai takana! Moaki-tina. 13 Uanana muku sasalaga isi dieno be izamaizama kamaedumadumai be kamakaiboang-tina. Bokai masa tago tekem muzigoala ngabolesiko be panganam ngapatungaki. 14 Labu ono pile ngae uang-kaming be ono miaka-kai-kaming kana nge bokai: Kita ka matamatanatuka be Kristus lama taunani, be lama uniangada ngae nge tadokimateia-tina uia. Bokai be lama tauniunia-la masa Kristus tamoata be aine ne tapura. Be alauri masa Nanaranga ngataguraki be kana moarunga moimoibe ngang-kita kana be ipile nge ngang-kita. 15 Enumua-la upile bokana, Nanaranga 'Buku' nena-lo bokainatuka dieno,
 “Kaituka bong ngaedia-lo Nanaranga malonga kalongo nge moaki pangana-ming dipatungaki, toira-la lulu kaba-lo pangana-ming

dipatungaki be kare-sabara be kaduaia bokana.” (Sam 95:7-8)

¹⁶ Bokainatuka kamakaua: Bong tubuda Izip kaba dipereki nge Moses ka imuadi be dialale. Be Nanaranga ne malonga ane be iradi, ata alauri nge diare-sabari be diduai. ¹⁷ Bokai ka lulu kaba-balo dimate be tapoudi makara digalalai. Labu ono makara be dimate nge Nanaranga pilenga tago ditagadi. Nge ambe-ma muzigoala diemakia-re! ¹⁸ Nanaranga pilenga tago ditagadi bokana itaguraki be moimoi be ipile manaua ne tago date. ¹⁹ Nge kodeka moimoi be kaba taita lama tago diuni bokana Nanaranga manaua ne tago dite.

4

¹ Kodeka bokai kamakaua: Nanaranga manaua ne ono ilo uianga tea ngapura kana be pilenga isi dieno. Bokai be kaba kamaitaita uia! Kamapipi be manaua ngae kamate. Zalaba-lo be kamata-mong takana! ² Maka ma kita nge dia-la bokana, ambe Pile Uia talongori. Ata di bong pile ngaedi dilongo nge tago lama unianga ane be didoki. Tago. Bokai be pile ngaedi nge kana-ba bokana. Tago iboadu ngadumadi. ³ Bokai be kita maka lama tauni ka manaua ne tate kana, nena-la ipile bokana. Nanaranga bokai ipile,

“Namagu ratinga ane be aragu utugani be pile moimoibe bokai uemaki, ‘Manaua negu tago iboadu date.’ ” (Sam 95:11)

Pile ngaedia-ra ipile, ata Nanaranga lang be kateka be kana moarunga isi tago iemaki be

ilo ambe itekenanai manaua ne masa ngang-kita. ⁴ Maka ma 'Buku' ne egedi tekedia-lo nge bokai dieno, "Amari lima-ruaianao malipinga moarunga ita be bokai ipile, 'Malipi negu ilogu iuiataki-tina.'" ⁵ Be kaba enumua-la makatabala pilenga teke utoaki bokana, "Tagona-tina iboadu manaua negu date."

⁶ Bokai be uanana isi muku sasalaga dieno ono iboadu-tina Nanaranga manaua ne tamoata alu date. Ata tamoata maka matamata be Pile Uia rangakadiadi ipura nge tago iboadu date, bakara Nanaranga pilenga tago ditagadi. ⁷ Bokai be Nanaranga itaguraki be bong takaiana-ba teke inangai be "Kaituka" kana irangaki. Be moimoi barasi kokoko-tina dilako noko alauri Debiti bokai ipile, "Kaituka Nanaranga malonga kalongo nge moaki pangana-ming dipatungaki." (Sam 95:7-8)

Pile ngaedi nge Nanaranga 'Buku' nena-lo ka dokiadi dipura be enumua makatabala ugere.

⁸ Bokainatuka mto: Bong Zosua tubuda ibagadi nge Nanaranga manaua ne tago didoki. Dadoki bokana nge Nanaranga tago iboadu alauri bong takaia ngarangakadi. ⁹ Ata nge tago bokai bokana kaituka nge bong ono manauanga isi takaia Nanaranga tamoata ne ienodi. ¹⁰ Labu ono bong ono manauanga 'Sabat' ono utonanga nge bokai: Tamoata naita Nanaranga manaua nena-lo ilako nge ne malipi ne ka imambuaki be manaua idoki, Nanaranga-la malipi ne moarunga imambuaki be imanaua bokana. ¹¹ Bokai be kita moarunga nge dudu elele tasili be masa Nanaranga manaua nena-lo talako. Bokai masa tago teke neda

Nanaranga pilenga ngamurinadi be ngatamong, tubuda-la lulu kaba-lo dimuzi bokana.

¹² Nanaranga pilenga nge moauriuri-la ka dieneno be malamakadi otioti. Be pilenga nge moita mata-ruarua mata sadimoke bokana. Pilenga nge moita sadimoke bokana be iboadu tamoata ilo nganagu-tobai be ilo sikita be mari-abaka diedoki kana ngalako be ngaroka-tobadi. Be iboadu tamoata nganagu-tobai be tapou be tapou batadi diedoki kana ngalako be ngatara-toto. Nanaranga pilenga ngaedi ka tamoata ilodia-lo dilakolako be ono tamoata ilodi dilelenaki be rakana daemaki kana nge ilodi dilililiti. ¹³ Bokai kamakaua: Kana moarunga Nanaranga iemaki nge tago iboadu dakomai. Kana moarunga nge kakatadi dipura be sasanganga ka mata-nao dieno be ikauataki-doi. Be nge ngai ka kana moarunga taemaki ki iloda diandi be taemaki nge tarangakini kana.

Iesus Ka Kita Aradao Be Nanaranga Aro Ituitui

¹⁴ Bokai ka bokai mra-kaming kana: Lama uni-anga maka neda-la be mangata tarangarangaki nge tadokimateia-tina uia. Bakara, tamoata biabia teke ambe kita moarunga aradao be itui be rabo neda idokidoki be Nanaranga ianiani. Tamoata kita moarunga aradao be itui ngae nge Iesus, Nanaranga Natu. Ngai ka lang anua-lo ilako be Nanaranga arona-tina isoaki. ¹⁵ Maka ma kita isi tago takaiboang-uia be Nanaranga rerenga tago tatagatagadia-uia. Bokai be tamoata biabia kita moarunga arada-o be itui nge ikaua be ilo itagatagakita-tina. Tamoata biabia ngae nge kita-la bokana toitoi idoki be ono muzigoala

ngaemaki kana. Ata ngai muzigoala tago teke iemaki, be bokaibe giriki ne tago-tina. ¹⁶ Bokaibe kita moarunga nge takaiboang, be Nanaranga bagi ne ono tanepoanga taona tatao. Makara ka marou ne tadokidoki-ba dieno. Bokai masa Nanaranga ilo-taga ne ngang-kita, be bong duma kana tarere masa marou ne ono dumanga ngang-kita.

5

¹ Tamoata biabia maka moarunga ara-dio be itui nge tamoata-ramo maradi ka Nanaranga idoki be inangai be moarunga ara-dio be Nanaranga malipi ne ngaememaki kana. Be tamoata moarunga lumaluma nedi be ngado nedi idokidoki be Nanaranga itabatabangakini be ono Nanaranga muzigoala nedi irorokakiledi. ² Ngai nena-la nge tago ikaiboang-tina, be iboadu Nanaranga muri nganangai be pilenga tago ngatagatagadi. Bokaibe tamoata be aine ambe panganadi ipatungaki be Nanaranga zala ne dipakai be zala tagongana-lo dilako nge malielie-ba ibabasakidi. Tago ramoramo-ba ka ibabasakidi. ³ Nge bokai ka bong tabataba ono muzigoala rokaka Nanaranga ianiani nge ne muzigoala ne lilidi-o be tamoata moarunga muzigoala nedi lilidio be Nanaranga tabataba ianiani.

⁴ Tamoata tago teke iboadu nena-la ara ngarakeaki be moarunga ara-dio ngatui. Tago iboadu. Nanaranga ngakilai be nganangai ka iboadu moarunga ara-dio ngatui, Aron-la ibasaki bokana. ⁵ Bokainatuka-la, Kristus tago nena-la ara irakeaki be moarunga ara-dio itui. Tago-tina.

Nge Nanaranga ka Kristus ara irakeaki be bokai irai,

“Kaiko ngau Natu-gu. Kaituka ambe Tamam upura be aragu gobazi kana.” (Sam 2:7)

⁶ Be kaba ‘Buku’ ne egedi tekedia-lo nge bokai ipile,

“Kaiko nge tamoata moarunga ara-dio kutui be bokaina-la gosukoaki kana, Melkisadek-la bokana.” (Sam 110:4)

⁷ Kana takaia nge bokai: Bong Iesus kateka-o isoaki nge naboaki be mata-dang bibia ane be rabo ne be tang ne Nanaranga itabangakini. Maka ma Nanaranga-la ka iboadu ngauketi be tago iboadu ngamate. Bokai be Nanaranga tang ne ilongo, bakara nena-la ibalaki be Nanaranga-la ka rerenga moarunga itagadi. ⁸ Moimoi Iesus nge Nanaranga Natu, ata sururu bibia-tina idoki be ono ikaua Nanaranga pilenga moarunga go-tagatagadi kana nge sururu bibia-tina godoki noko. ⁹ Be alauri nge Nanaranga itgaauraki be Iesus iemaki be ne mata-nao iado-tina. Bokai ibasaki be ono labu inangai tamoata naita Nanaranga rerenga itagatagadi masa alauri Nanaranga ngauketi be Iesus itanepoa kanana-lo datanepoa-buduru. ¹⁰ Be Nanaranga itagauraki be Iesus mangata bokai irangaki, “Kaiko Melkisadek-la bokana moarunga ara-dio be kutui.”

Tatamong Takana

¹¹ Pile kokoko-tina dieno ono kana ngae garangaki be kamakaua uia kana, ata baituka gananga be ono kamakaua uia, maka ma pile labudi tago oaikiki-la be kakauakauataki. ¹² Kam

ambe toira-tina be Kristus lama kaunani, be iboadu-tina bong ngaedia-lo nge ambe Kristus sulenga tamoata be aine takadi kamasulesuledi. Ata kaituka-tina nge suri kodeka-ka toto bokana be karere tamoata takaia kaba Nanaranga pilenga moimoi be kalingodi nge labu ngananga-kaming be kamalonglongori bokana! Nge bokainatuka nge suri natu-muku ruru kangkang bokana. Kam isi ruru-la kaniadi kana karerere! Tago isi kangkang kakai kaniadi kana karere! ¹³Tamoata naita natu-muku bokana be isi ruru-la ikangkang nge isi Nanaranga mata ne adoadodi tago ikauataki. ¹⁴Ata kangkang kakai nge tamoata malaidi kandi! Tamoata bokainaina nge ambe izamaizama kangkang kakai dikangkang be ambe nedia-la ditongakidi be mata uia be mata goalakadi nge izarakadi diamang.

6

¹ Bokai be lama uniangada isi kodeka-ka odio tatoto nge tarokaki-tina, be lama uniangada takamalaidi be dakaiboang. Moaki kaba lama uniangada ono isi tatoto-lo talakolako be tamulemule, suri tamoata pera ngakeli kana be ariri ngatano be ngatate be kaba ngatano bokana. Moaki-tina. Mata ono Nanaranga murinaia be kaba iloda tabuiri be lama tauni nge tarokaki-tina. Mata bokainaina nge mate zala-lo dilakulakuaki-kita. Bokai be Nanaranga-la ka lama taunani. ² Be kana takadi lama taungdi kana nge bokai: Kristus ara-nao be ruku ipurapura; tamoata Kristus malipi ne daemaki kana be luma odio nangaria; Nanaranga masa matemate ngamarangakidi be

nem-kusoaki moauriuri dasukoaki; be tamoata be aine maka Kristus pilenga tago ditagatagadi masa Nanaranga giriki nedi ngaliliti be sururu nem-kueno dienen-lo ngalakuakidi. ³ Kana ngaedi ka matamata be odio tasule. Bokai be talako-la be ngaeno! Bokai masa Nanaranga rerengana-lo soaki nge tamangtaki.

⁴ Bokainatuka kamakaua: Tamoata ambe Kristus lama iunani be kaba lama unianga muri inangai nge tagona-tina iboadu kaba ilo ngabuiri be lama ngauni. Tagona-tina iboadu. Tamoata bokainaina nge ambe Kristus malama ne bong-la teke-teke dokiadi dipurapura, Nanaranga lumaluma ne lang anua-lonalona, be Oli Spirit kaiboang ne nge ita-doi. ⁵ Tamoata bokainaina nge dikaua-tina uia Nanaranga pilenga nge uia-tina, be Nanaranga kaiboang ne ono alauri kana moarunga ba ngabasaki kana nge dita-doi. ⁶ Bokai be tamoata bokainaina lama unianga imurinai be kaba ngamule kana nge tagona-tina iboadu! Ambe-ma itamong-re! Tago iboadu muleaka ngapura be kaba ilo ngabuiri be Nanaranga muzigoala ne ngarokakile. Tago-la. Maka ma bokai imuzi nge Nanaranga Natu ka kaba kai kapalapala uauau-o irokatagata-gaki be lili-be-matao maia ono inanganangalako. ⁷ Tamoata bokainaina odio bokainatuka mtonga: Uma tekena-lo nge ura bong teke-teke ibalabala be itititiri, be uma ngae itagutaguraki be ura itonotonomi. Be alauri nge uma ngae ka itabulitada be tamoata uma iemaki nge kangkang ipurakini. Be nge bokainatuka be tamoata maka uma ngae iemaki nge Nanaranga marou ne di-

doki. ⁸ Ata uma maka lulua be moamoaesaba ipuraki nge kalingo tagotago. Uma bokainaina nge giriki-lo ka ieno be iboadu-tina ngesuaka ngapura. Uma bokainaina masa alauri bulaia ngapura.

⁹ Ruangagu uia, moimoi kana ngaedi bokai kirangaki, ata keka kikaua-tina uia masa kana uia-tina kamadoki. Kana uia ngaedi zaiza be masa Nanaranga ngauketi-kaming be ngamuleaki-kaming. ¹⁰ Nanaranga muzinga moarunga nge diado-tina. Bokai be malipi ne baituka kaememaki nge tagona-tina ngailo-leuataki kana. Be ambe neming-la mangata kananga-kaming kam moimoi be Nanaranga karereretaki, be tamoata be aine ne nge kadumadia-tina uia be isi kadumadumadia-la. ¹¹ Bokai be keka kirere bong moarunga makare kateka-o kasukoaki nge kamapipi-tina be kana ngaedi kamaememaki-la. Bokai masa kamasakuli-tina be kana moimoibe Nanaranga irangaki-kaming be kararapung nge moimoi be kamadoki. ¹² Keka kirere Kristus tagaia moaki kasege. Kamatagatagaia-la! Keka kirere tamoata maka lama diuni be aburodi ditungtungra be dirapu nibe kana moimoibe Nanaranga irangakidi didoki nge kamatoatoakidi.

Nanaranga Pilenga Moimoibe Ipile

¹³ Bong Nanaranga itaguraki be pile moimoibe Abaram irai nge ne ara itugani be pile tago tototo nge iemaki. Maka ma tago teke atabala isoaki be masa ono pile tago tototo nge ngaemaki! Nge bokai ka ne ara-nao be pile tago tototo ngaedi iemaki, ¹⁴ “Moimoina-tina masa tubu kokoko tina

miangko.” ¹⁵ Be bokaibe Abaram aburo itung-tungra be irapurapu nibe kana maka Nanaranga moimoibe irangakani nge iani.

¹⁶ Bokainatuka kamakaua: Kita tamoata-ramo pile tago tototo tekedi taemaki kana masa tamoata teke biabia ara tatugani be taemaki. Bokai masa tamoata maka pile tago tototo ngaedi dilon-goraki nge tago iboadu daegoretaki, be dakaua pile ngaedi nge kalingodi. ¹⁷ Bokainatuka-la,

Nanaranga irere tamoata maka kana moimoibe irangaki dadoki kana nge dakaua-tina uia ngai tago iboadu kana irangaki be ngaemaki kana nge ngagunaia-ba. Tago. Nge bokai ka pile moimoibe iemaki nge pile tago tototo ane be iaka-kaidi.

¹⁸ Nanaranga tago iboadu kana ruoti ngaedi moimoibe pile be pile tago tototo ngamurinadi be ilo ngabuiiri be ngaboli. Tago-tina. Bokai masa kita maka muzigoala tairatui be kana Nanaranga moimoi be ngang-kita kana be tararapung nge masa tasakuli-tina. ¹⁹ Rapu neda ngae nge moali neda Nanaranga-lo ilako bokana. Be moali ngae nge ikai-tina be tago iboadu ngamoakusu-ramo.

Moimoi kita nge iloda-ba ka lang anua-lo dilako be disili Nanaranga isukoaki kanana-lo be kana Nanaranga irangaki-kita be ngang-kita kana nge tararapung. ²⁰ Ata Iesus nge ambe nena-la be makara ilako. Ngai ara-dao be aroda imua be makara ilako. Bokaibe ngai ambe kita moarunga ara-dao be itui be bokaina-la ngasukoaki kana, Melkisadek-la bokana.

7

Tamoata Tabataba Iememaki Ara Melkisadek

¹ Melkisadek nge Salem anuatanepoa kandi. Ngai ka Iuda moarunga ara-dio be itui be Nanaranga Atabalabalatuka tabataba ianiani. Bong teke tubuda biabia Abaram anuatanepoa oati koai-lo iuasadi be imulemule nge Melkisadek zala-lo ipurakani. Be Melkisadek itaguraki be Nanaranga ara-nao be Abaram imaroui. (Nanaranga-la tamoata ne biabia kata ka iboadu tamoata takaia ngamaroui.) ² Be Abaram itaguraki be kana moarunga anuatanepoa oati ngaedi idoki-ledi nge kulemoa-kulemoa-lo inege be egedi teke-teke Melkisadek iani. Melkisadek ara nge labudi rua. Ara muamua labu nge bokai, “Anuatanepoa adoado.” Melkisadek nge Salem anuatanepoa kandi bokana ara takaia labu nge bokai, “Anuatanepoa maka anua-uia idokidoki.” ³ Nanaranga ‘Buku’ nena-lo nge Melkisadek tama be tina rangakadi, bagi be tubu ne rangakadi, be aira be nekiaka ipura nge tago sesu digere. Ngai nge Nanaranga Natu bokana, malipi ne maka moarunga ara-dio be itui be Nanaranga tabataba ianiani nge bokaina-la ngaememaki kana. Tago sesu ngadokitoto.

⁴ Nge kodeka ono kaba bokai kaita Melkisadek nge moimoi be tamoata ara biabia-tina kata. Maka ma tubuda ara biabia Abaram ka itaguraki be kana moarunga koai-lo be idoki nge kulemoa-kulemoa-lo inege be egedi teke-teke Melkisadek iani! ⁵ Bokai kamakaua: Moses Mata ne dipile Libai dara ne maka Nanaranga ditabatabai ka diboadu Israel-ruangadialo kulemoa-lemoa dadoki. Moimoi di Abaram-doi labunao ka dipura, ata Libai natu be tubu nge kulemoa-

lemoa egedi tekedi Israel didokidokiledi. ⁶ Melkisadek nge tago Libai labunao ipura, ata Abaram-lo kulemoa-lemoa egedi tekedi idoki. Be Melkisadek itaguraki be tamoata maka pile moimoibe ania ipura Abaram nge imaroui. ⁷ Be nge kodeka ono takaua-tina uia tamoata maka tamoata takaia imaroui ka ara biabia. ⁸ Kana takaia biabia ono Melkisadek garangaki kana nge bokai: Tamoata Nanaranga ditabatabai Libai labunao dipura ka kana moarunga kulemoa-lemoa nge egedi tekedi aniadi dipurapura. Ata di nge dimatamate be natudi dirakerake be kabadi didokidoki. Ata Melkisadek tarangaki kana nge Nanaranga 'Buku' ne tago sesu ipile ngai imate. Maka ma moauriuri-la isoaki. ⁹ Pile takadi ono Melkisadek kauatakana-tina uia ngapura kana nge bokai: Libai dara ne ka kulemoa-lemoa egedi tekedi aniadi dipurapura. Ata Libai-ma ka itaguraki be Abaram tamoatana-lo isili be Melkisadek kulemoa-lemoa iani. ¹⁰ Maka ma bong Melkisadek Abaram ipurakani nge Libai isi tago nekiaka ipura. Ata bokainatuka tapile Libai isi bezeri Abaram tamoatana-lo isoaki be kana ngaedi imuzi.

Iesus Nge Melkisadek Bokana

¹¹ Libai tubu zaiza ka tamoata moarunga ara-dio dituitui be Nanaranga ditabatabai. Bokai ka malipi nedi ngaedi kana ka Nanaranga mata ne bibia Moses iani nge Israel aniadi dipura. Bokai-be mata ngaedi tatagatagadi be Nanaranga tarakerakeakia-uia nge bakara ka kaba tamoata takaia Melkisadek bokana, tago Aron bokana ngapura be moarunga ara-dio be Nanaranga

ngatabatabai? ¹² Maka ma bokai kamakaua: tamoata biabia bokainaina rokaka ngapura be takaia kaba ngadoki kana nge Nanaranga mata ne bibia nge rokakadi dapura be oauoau nangadi dapura kana! ¹³ Tamoata maka tarangarangaki nge tago Libai bagi nena-lo ka ipura, ngai bagi takaianao ka ipura. Be bagi ne ngaena-lo nge tago teke bagi ono tabataba aninga-lo itui be Nanaranga itabai. Tago-la. ¹⁴ Kita moimoi takaua Tanepoa neda nge Zuda labunao ka ipura, tago Libai. Bokai be bong Moses Zuda irarangakidi nge tago sesu ipile tamoata bibia maka moarunga ara-dio be ditui be Nanaranga ditatababai masa Zuda labunao ka dapura. Tago-la. ¹⁵ Bokai be kana maka ambe tarangaki-doi ono takauatakitina uia kana nge bokai kamakaua: tamoata Nanaranga ditatababai takaia Melkisadek bokana ambe ipura. ¹⁶ Tamoata ngae nge tago tama be tubu mata nedi itagadi be Nanaranga itatababai. Tago-tina. Ngai kaiboang nem-kueno dieneno kaiboang nedia-lo ka malipi ngaedi idoki. ¹⁷ Maka ma Nanaranga 'Buku' ne bokainatuka tamoata ngae mangata irangaki, "Kaiko masa bokaina-la moarunga ara-dio be gotui be tabataba goanana, Melkisadek-la bokana." ¹⁸ Nge labu ngaenao ka mata toirairadi ono Nanaranga tabaia ipurapura nge rokakadi dipura, bakara kaiboang nedi tago be kalingodi tagotago. ¹⁹ Labu ono bokai kipile nge bokai: Tamoata tago teke iboadu mata ngaedi ngatagatagadi be Nanaranga-lo ngalako. Tago-tina. Nge bokai ka mata oauoau mata toirairadi diuasadi nge Nanaranga iang-kita. Be mata oauoau ngaedi tatagatagadi be Nanaranga

tarakerakeaki masa ngadoki-kita be ne kana ngarangaki-kita. Bokai masa kita taboadu tapile nge ambe Nanaranga-lo ka talako.

²⁰ Kana kanabiabia ono takaua uia kana nge bokai: Bong Iesus malipi ngaedi ania ipura nge pile tago tototo ane be ania ipura. Libai tubu zaiza nge ramoramo-ba ka malipi ono Nanaranga ditabatabai nge didoki, tago pile tago tototo ane be didoki. Tago-la. ²¹ Bakara, bong Iesus malipi ngaedi idoki be moarunga ara-dio itui nge pile tago tototo ane be Nanaranga bokai ipile,

“Tanepoa ambe pile tago tototo ane be tago iboadu kaba ilo ngabuiri. Tanepoa bokai ipile, ‘Kaiko masa bokaina-la moarunga ara-dio be gotui be bokaina-la malipi ngaena-lo gosukoaki.’ ” (Sam 110:4)

²² Nanaranga itaguraki be Iesus bokainatuka pile tago tototo ane be malipi ngaedi iani be ono takaua taoa ne toiraira nge tago iauia kata, be taoa ne oauoau nge iauia. Nge bokai ka taoa ne oauoau ngae itagai be Iesus inangai be ono takaua uia alauri masa kana uia moimoibe irangaki nge ngang-kita. ²³ Bokainatuka kamakaua: Taoa toirairana-lo nge tamoata bibia maka moarunga ara-dio ditui be Nanaranga tabataba dianiani nge dimatamate be takadi dirakerake be kabadi didokidoki. ²⁴ Ata Iesus nge nem-kusoaki-la isukoaki malipi ngaena-lo. Bokaibe tago teke iboadu kaba ngadoki. Masa bokaina-la moarunga aradao be ngatui be tang neda be sinau neda Nanaranga ngatabatabangakini. ²⁵ Bokaibe ngai iboadu-tina tamoata maka

ngai ara-nao be Nanaranga-lo dilako nge ngadu-madi be Nanaranga mata-nao dado be ne bokana ngadokidi. Maka ma ngai nem-kusoaki isukoaki be tamoata bokainaina ara-dio be Nanaranga iraboraboi.

²⁶ Bokaibe Iesus ka tamoata maka moarunga aradao be itui iauia-tina. Be ngai moimoi rerengada imamambuaki, be rerengada itagata-gadi. Nanaranga mata-nao nge ngai adoadona-la isukoaki, be ilona-lo giriki tago teke ieno, muzi goalakadi nge ilo tago ianiandi, be muzigoala ememaki tago direpeki be muzigoala teke iemaki. Tago-la. Bokaibe Nanaranga idokiteteki be etatabalatuka lang anua-lo inangai. ²⁷ Ngai tago tamoata maka moarunga be ara-dio be ditui takadi bokana be masa bong moarunga Nanaranga tabataba nganiani, matamata ne muzigoala ne lilidio be alauri nge tamoata moarunga muzigoala nedi lilidio be. Tago-la. Ngai nena-la idoki be tabataba bokana be tamoata moarunga ara-dio be nena-la Nanaranga itabangkani. ²⁸ Bokainatuka kamakaua: Moses Mata ne ka tamoata maka moarunga ara-dio be ditui be Nanaranga ditabatabai inangadi be malipi ngaedi didokidoki, ata tamoata ngaedi nge kaiboang nedi tago. Ata tamoata maka Nanaranga nena-la be pile tago tototo ane be inangai nge nem-kusoaki isukoaki. Moimoi Moses Mata ne nangadia-mua dipura be alauri ka Nanaranga itaguraki be ne Natu inangai be malipi ngaedi iememaki. Ata Nanaranga ambe ne Natu iemaki be iado be iado-tina, be tago iboadu kaba alauri goala teke ono ngalako. Be malipi ania ipura

masa bokaina-la ngaememaki.

8

Iesus Nge Kita Moarunga Aradao Be Itui

¹ Kana kana-tina-biabia makare kiran-garangaki nge bokai: Kita moimoi be tamoata neda teke moarunga aradao be itui be Nanaranga itabatabai nge isoaki. Ngai ka kaba muaka bibiatuka odio dieno etatabalatuka Nanaranga ege oana-nao idoki be Nanaranga diaru itanepoa.

² Be nge ngai ka kaba ono Nanaranga tabaia ipurapura kanana-lo imalipilipi etatabala Nanaranga pera nena-lo. Nanaranga pera ne ngae nge Tanepoa nena-la be iemaki, tago tamoata diemaki.

³ Tamoata bibia moarunga maka moarunga ara-dio be ditui nge nangadi dipura be tabataba be lumaluma Nanaranga daniani kana. Bokaibe tamoata maka kita aradao be itui neda ngae nge tabataba bokainaina teke ngaemaki. Tago iboadu tabataba tago teke ngaemaki.

⁴ Ata makare kateka-o ngasoaki bokana nge ambe tago Nanaranga tabataba nganiani. Maka ma makare kateka-o nge tamoata Nanaranga tabataba dianiani nge Iuda Mata nedi ditagata-gadi be Nanaranga tabataba dianiani.

⁵ Malipi makare kateka-o diememaki nge malipi kalin-godi etatabala lang anua-lo dieno nge maleng be anunukadi kaa. Nge bokai ka bong Nanaranga Moses irai be bazarua ono Nanaranga isukoaki makare kateka-o ngaemaki kana nge bokai isin-garai, “Baituka goemaki kana nge Sainai buku-nao uraiko-la bokana goemaki. Ngaua moarunga

nge gotagadia-tina uia.” ⁶ Ata bokainatuka kamakaua: Malipi maka Iesus ania ipura nge Libai dara ne malipi nedi iuasadi. Bokainatuka-la, taoa alalauri maka Iesus tamoata moarunga be Nanaranga maradi iemaki nge taoa toiraira iuasai. Maka ma taoa alalauri nge kalingo otioti. Kana moarunga Nanaranga moimoibe ngang-kita kana be ipile nge taoa alalauri ngaena-lo ka dieno.

⁷ Bakara, taoa toiraira giriki ne tago bokana nge ambe tago iboadu alauri kaba taoa takaia Nanaranga ngaemaki. ⁸ Ata Nanaranga ambe giriki ungguma Israel-lo italako be bokai ipile,

“Tanepoa bokainatuka mangata ipile, ‘Bong negu ambe dapura kana. Bong negu ngaedia-lo masa Israel zaiza taoa negu oauoau memaki. Masa Zuda bagi ne zaiza taoa negu oauoau ngae memaki.’

⁹ Tanepoa bokai ipile, ‘Taoa ngae nge masa tago taoa toiraira tubudi zaiza uemaki bokana memaki bong Izip kaba-lo be luma-dio uauraki be uaromuandi be ubagadi bokana. Maka ma taoa negu toiraira nge tago ditagatagaia-uia, be ngau utaguraki be murigu unangadi.’

¹⁰ Tanepoa bokai ipile, ‘Taoa ngae nge ungguma negu Israel bokainatuka memakadi kana: Masa mata negu damoadi-o mnanga, be ilodia-lo mgere. Ngau masa Nanaranga nedi be di masa ngau ungguma negu.’

¹¹ Kodeka masa tamoata tago teke anua-buduruanga ki taritoka bokai ngarai, ‘Tanepoa gokauataki.’ Bakara, tamoata aradi

tagotago-lo be ngalako aradi otioti-lo masa dakauataka.

¹² Be ngau masa muzingadi goalakingadi mrokaki be muzigoala nedi masa tago ilogu ngandi.” (Zer 31:31-34)

¹³ Taa ne ngae nge ambe oauoau kana iran-gaki. Bokaibe taoa ne toiraira ambe igunai. Be kana gunadi dipurapura nge uanana tago sasalaga dienenno be dileualeua.

9

Nanaranga Rakeaka

¹ Bokainatuka kamakaua: Taa toiraira nge mata ne ono Nanaranga rakeaka ipurapura nge diono, be kaba ne ratadi ono makare kateka-o rakeaka ipurapura nge otioti. ² Bokaibe bazarua ono rugu-raba ne ieneno nge teke kelia ipura be ilo egedi rua-lo sereka ipura. Bazarua ege elukuluku-lo nge baratui saporapara, bagi ono Nanaranga tabaia ipurapura, be ‘bereti’ ambe Nanaranga tabangakadiani dipura nge makara dienenno. Ege ngae nge ratana-lo kana tugana ipura. ³ Bazarua ngae ilo ruoti nge kusi kan-abiabia matoli ane ka totokadi dipura. Be kusi matoli aro nge bagi ono au-kusi moamoara ieno, be muri nge Nanaranga soakinga kana diran-gaki be nge ilo ngara ka Kaba Ratadia-tina kana ditugang. ⁴ Ilo ngaena-lo nge au-kusi boaudi rongorong boaudi dilakolako be ono Nanaranga diraboraboi. Be makara nge Rugu-raba ono Nanaranga taoa ne toiraira tubuda zaiza iemaki nge ieno. Raba ngae nge ‘gol’ ane emaka ipura.

Raba ngae ilona-lo nge sema teke 'gol' oti emaka ipura be kangkang ara 'mana' toira tubuda lulu kaba-lo dikani nge alu makara ieno. Be Aron sika ne maka nena-la be sapara inanga, be patubaba mapaladi Nanaranga Mata ne kulemoa ono tubuda zaiza taoa ne iemaki nge makara raba ilona-lo ka dieneno. ⁵ Rugu-raba kubata nge bokainatuka emaka ipura: Nanaranga mariaba ne rua bazi-diaru nananaraki 'gol' oti ememaki nge atabala nangadi dipura, be ono kaba ono Nanaranga muzigoala irorokaki nge dialoriaru. Ata kana ngaedi nge kakauataki-doi be tago iboadu tarangaki-tina.

⁶ Matamatana-tina bazarua be kana ngaedi bokainatuka emakadi dipura kodeka tamoata Nanaranga ditabatabai nge bong teke-teke ilo elukuluku-lo disilisili be malipi nedi diememaki. ⁷ Ata tamoata maka moarunga aradi-o be Nanaranga itabatabaia-la ka iboadu ilo takaiana-lo ngasili. Bong-la teke-teke barasi teke-teke ilodia-lo ka makara isilisili. Ata tago isilisili-ba. Ngado darakadi ngadokidoki masa makara ngasili. Ngado darakadi ngaedi ka tabataba bokana Nanaranga itabatabangakini. Dara ngaedi nge ono muzigoala tago moangi be emakadi dipurapura nge ono rokakadi dipurapura. ⁸ Nge bokainatuka be ono bokai takaua Oli Spirit bokainatuka ka isikengkeng-kita: bong bazarua ngae isi ituitui-la nge tago iboadu Kaba Ratadia-tina Nanaranga soakingana-lo talako. Maka ma isi onono-la ka ieno! ⁹ Nge-nge pile ono tonanga bokana. Toira bong ngaradia-lo nge moimoi tamoata be aine lumaluma nedi be

tabataba nedi Nanaranga-lo dieleluaki, ata tamoata be aine ilodi sikitadi ea nge tago diadoadotina. ¹⁰ Nge suri kangkang-ba be dang-ba daeleluaki be ono kusidi diasasaki be bolo mata nedi dirorokaki bokana. Tago ea ilodia-lo be kana ngaedi dieleluaki. Bokaibe Nanaranga ilikitakidi be bokaina-ba dirakerakeaki nibe ilako bong ono rakeaka mata oauoau nge ipuraki.

Kristus Daraka

¹¹ Kodeka Kristus garangaki be ono kamakaua uia. Ngai nena-la be moarunga aradao itui be Nanaranga itabatabai. Be nge ngai ka Nanaranga tamoata be aine ne iemakidi be kana uia moarunga Nanaranga moimoibe irangakidi nge dadoki kana. Ata bong moarunga aradao be Nanaranga ngatabai kana nge kaba ono Nanaranga rakeaka be tabaia ipurapura aradi bibiatinalo ilako. Kaba ngaedi nge tago tamoata ka diemaki. Ki bokai mpile kaba ngaedi nge tago kateka be kana moarunga zaiza be Nanaranga iemaki. Tago. ¹² Bokaibe bong Kristus kaba ono Nanaranga isoaki kana ngaedia-lo ilako nge tago ngado aradi 'meme' be 'bulumakau' natumangadi darakadi idokidoki be isili. Tago. Ne daraka idokidoki be ilako, be ono muzigoala neda moarunga izazadi be Nanaranga idoki-kita be nem-kusoaki tasukoaki kana. Be kana ngae nge bong-la teke ka iemaki, tago barasi moarungalo be Nanaranga soakingana-lo isilisili! ¹³ Taa toiraira mata ne ono muzigoala rokaka ono mto be kamakaua. Ngado 'meme' be 'bulumakau' natu moanekadi darakadi be 'bulumakau' natu ainekadi zepukadi nge dadoki be ono tamoata

maka dibolobolo nge mamiradi dapura be ono bolo nedi nge rokakadi dapura. Bokai dimuzimuzi nge ono-ba ka eluku kusidi-o bolo diro-rokaki, tago ilodia-lo be. ¹⁴ Ata kaba kamaita! Kristus daraka nge kaiboang nedi dilaba-tina! Maka ma Oli Spirit kaiboang nena-lo ka umoatea ipura, be ne daraka Nanaranga itabangaki be ono muzigoala neda izazadi be kita tago iboadu iloda-lo tapile, “Nanaranga-malo msinaui kana nge giriki negu oti bokana ngaia-lo dieno!” Be bong Iesus nena-la tabataba bokana itabangaki nge giriki tago teke kusi-nao ieno. Bokai imuzi be kita moarunga masa izamaizama Nanaranga moauriuri-la isukoaki nge tarakerakeaki.

¹⁵ Kristus ambe ne daraka ane be izaza-kita. Nge bokai nge kamakaua Nanaranga ka Kristus inepi be taoa ne oauoau tamoata moarunga zaiza iemaki, bakara taoa emakadia-lo nge tamoata lukaluka sukoaki teke-teke nangadi dipurapura. Bokai masa tamoata be aine maka Nanaranga ambe ikeliakidi nge kana Nanaranga moimoibe irangaki be danemdi kana nge dadoki be danemdi, be nem-kusoaki dasukoaki. Nge tago tamoata be aine taoa oauoau-la eruma disoaki ka masa kana ngaedi dadoki be danemdi. Tago. Tamoata maka taoa toiraira eruma disoaki be Nanaranga ikeliakidi nge kana ngaedi masa dadoki be danemdi be. Moimoi taoa toiraira eruma disoaki be muzigoala diemaki, ata Kristus ambe imate be ono izazadi be Nanaranga-lo imuleakidi, bakara Kristus-la daraka ka iboadu tamoata moarunga dadumadi be Nanaranga-lo dado.

¹⁶ Kana izamaizama tamada be tubuda diememaki teke ono mto: Tamoata teke kana ne moarunga tamoata takaia ngadoki be nganemdi kana nge kana-marau ngamate noko. ¹⁷ Kana-marau imate ka tamoata takaia iboadu kana ne ngadoki be nganemdi. Kana-marau ne iuia nge tamoata takaia tago iboadu kana ne ngadoki be nganemdi. ¹⁸ Nge bokai ka taoa toiraira nge bokainatuka-la ka basaka ipura. Ngado tago teke umoatea ipura be daraka tabangakadi dipura nge taoa ngae nge kalingo tagotago. ¹⁹ Moses toira bokainatuka imuzi: Matamata itaguraki be Nanaranga mata ne moarunga taoa ne toirairana-lo dieno nge Israel tamoata be aine irangakidi. Kodeka ngado iumoatedi be darakadi idoki be tabira tekona-lo dang zaiza ibairi. Ibairi-doi, kodeka kai-sapara be 'sipisipi' puleke taroadi dipura nge idoki-kapo be dara be dang-lo inangalako be ono tamoata be aine imamiridi. ²⁰ Be bong imamamiridi nge bokai iraradi, "Dara ngaedi ane ka taoa negu ngae kam-lo uemaki be ikalingo. Taoa ngae ka Nanaranga ipile be kamadokimatei be kamatagatagai kana." ²¹ Be bazarua Nanaranga tabangakani ipura be kana moarunga bazarua ngae ilona-lo dieno ono Nanaranga tabaia ipurapura nge bokaina-doi ibasaki. ²² Ki bokai tapile-ra kana kanabiabia taoa toirairana-lo ieno nge bokai: Kana moarunga ngado darakadi ane aka-goazadi dipura nge bolo tago teke ono ieno. Ata ngado darakadi ngaedi nge muzigoala tago ere-moarunga be irokaki. Tagola. Kana tekona-la ka muzigoala ere-moarunga

be irokakaki. Kana ngae nge bokai: Kristus-la daraka isuburaki bokana dara suburakadi dapura masa Nanaranga iboadu muzigoala moarunga ngarokaki be daleua-uia.

Kristus Tabataba Ne Muzigoala Neda Irokaki

²³ Be bokainatuka-la, kaba ono Nanaranga rakeaka be tabaia ipurapura-lo nge ngado darakadi ane be bolo muzi rokakadi dipurapura. Moimoi kaba ngaedi kateka-o dieno nge kaba kalingodi lang anua-lo dieno nge anunukadi kaa. Ata kaba kalingodi lang anua-lo dieno nge Kristus daraka maka ngado darakadi diuasadi ane be Nanaranga tabaia ipura. ²⁴ Bokainatuka kamakaua: Kristus ambe kita moarunga aradao be Nanaranga aro ituitui be isinaunau. Ngai tago kaba ono Nanaranga rakeaka be tabaia ipurapura tamoata diemakia-lo ka isili be ne daraka itabangaki. Tago. Nge lang anua-lo ka isili be ne daraka Nanaranga itabangakini. ²⁵ Be bong lang anua-lo isili nge tago ilakolako be imulemule be Nanaranga itabatabai, tamoata kateka-o Nanaranga ditabatabai bokana. Be bong tamoata kateka-o disilisili nge tago nedo darakadi ka didokidoki be disilisili. Tago. Ata Kristus nge bong-la teke ka isili be ne daraka ane be Nanaranga itabai, be ono muzigoala moarunga irokaki-doi. ²⁶ Bong kokoko ngasilisili bokana nge ambe bong kateka ngae emaka ipura-lo be imai kaituka nge bong kokoko-tina sururu ngadoki. Ata nge tago bokai imuzi. Maka ma kaituka bong alalaurituka ngaedia-lo nge bong-la teke ka Iesus nena-la idoki be Nanaranga itabangakani be

ono muzigoala moarunga izazadi, be Nanaranga itaguraki be muzigoala moarunga irokaki. ²⁷ Be bokainatuka-la, tamoata moarunga nge bong-la teke-teke ka damatemate kana, be alauri nge Nanaranga aro datui be giriki nedi ngaliliti kana. ²⁸ Nge bokai ka Kristus nge bong-la teke tabangaka ipura, be ono tamoata kokoko-tina muzigoala nedi rokakadi dipura. Be alauri masa bong ruaia kaba ngapura. Nge tago nena-la ngatabangaki be ono muzigoala rokakadi dapura kana ka ngapura kana. Tago. Nge tamoata maka dimate be dirapurapungi nge ngauketidi kana ka kaba ngamule kana.

10

Kristus Tabataba Ne Tekena-la Be Surikaka

¹ Iuda Mata nedi ono Nanaranga rakeaka be tabaia ipurapura toira emakadi dipurapura nge kana kalingodi uia alauri dapura kana nge anunukadi kaoa. Nge bokai ka mata ngaedi tago iboadu tamoata maka saringa dilakolako be Nanaranga tabataba dieleluakini nge dadumadi be muzigoala nedi daleua be ono Nanaranga ngadoki be adoadodi kana ngarangakidi. Tago-la. Moimoi izamaizama barasi moarunga-lo tabataba ngaedi emakadi dipurapura, ata tago iboadu dadumadi be muzigoala nedi rokakadi dapura be dado. Tago-la. ² Tabataba dieleluaki dadumadi be muzigoala nedi darokaki be Nanaranga-lo giriki nedi tago bokana nge iboadu-tina tabataba eluakadi mata nge ambe rokaka

ngapura. Bakara, tamoata dipurapura be Nanaranga dirakerakeaki be tabataba nedie dieleluaki nge bong-la teke ka tabataba nedie daeluaki be bong-la tekenao be muzigoala nedie rokakadi dapura be Nanaranga-lo dasoaki uia. Tago iboadu kaba tabataba-la be daeleluaki. ³ Ata nge tago bokai. Barasi moarunga-lo nge tabataba ono muzigoala rokaka nge dieleluaki-la. Maka ma Nanaranga pilenga tago ditagadi bokana muzigoala nedie girikitakadi isi ilodia-lana-lo dieno! Bokai be Nanaranga tago ilikitakidi be muzigoala nedie nge ilodi dileuataki. ⁴ Bakara, ngado darakadi tagonatina iboadu muzigoala darokaki.

⁵ Bokai be bong Kristus kateka ngaena ipurapura nge Nanaranga bokai irai,
 “Ngado be kangkang tabataba bokana aniam nge tago kurere, ata tamoata teke nge ne tamoata kumoataungkana be ieno.

⁶ Tabataba moamoapoato be tabataba ono muzigoala rokaka nge tago ilom iuiataki.

⁷ Kodeka bokai uraiko, “O, Nanaranga, kaba goita! Makare usoaki! ‘Buku’ nem-lo bokai dieno, ‘Ngau ambe rerengam mtagadi be negu-la mtabanganiko kana ka upura.’” (Sam 40:6-8)

⁸ Moimoi Iuda mata nedie dipile tabataba emakadi dapurapura, ata Kristus itaguraki be matamata bokai ipile, “Ngado be kangkang tabataba bokana, tabataba moamoapoato be tabataba ono muzigoala rokaka nge tago kurere.” ⁹ Kaba alauri bokai ipile, “Ngau makare. Ambe upura be rerengam mtagadi be negu-la mtabanganiko kana.” Bokai ipile nge mata

toirairadi ono Nanaranga rakeaka be tabaia ipurapura nge irokaki be mata oauoau inaguraki. ¹⁰ Bokaibe bong Kristus itaguraki be Nanaranga rerenga itagadi, be ne tamoata idoki be Nanaranga itabangakani nge ono iemaki-kita be Nanaranga mata-nao iloda-lo giriki tago. Be tabataba ngae nge tekena-la, be tago iboadu kaba tabataba-la be emaka ngapurapura.

¹¹ Tamoata Nanaranga ditabatabai nge izamizama dituitui be malipi nedi diememaki. Be bong moarunga nge tabataba suridi tekedia-la ka ditabatabangaki. Be tabataba ngaedi nge tago diboadu muzigoala darokaki be daleua.

¹² Ata bong tamoata Nanaranga itabatabai urangarangaki ngae itui nge bong-la teke ka tabataba teke iemaki. Tabataba ngae iemaki be ilako be Nanaranga oana-nao isoaki. ¹³ Be makara nga-soaki nibe erekei ne moarunga nge ae babadia-lo nangadiani dapura. ¹⁴ Bokaibe tabataba tekena-la ane be ambe tamoata maka muzigoala nedi rokakadi dipura nge emakadi dipura be Nanaranga mata-nao diuia be diado-tina. ¹⁵ Pile ngaedi upile nge Oli Spirit nena-la be moimoi be ira-kita pile ngaedi nge kalingodi. Matamata pile ngaedi bokai irangaki,

¹⁶ “Tanepoa bokai ipile, ‘Bong alauri damai kanana-lo masa taoa negu oauoau ngae ka ungguma negu zaiza memaki kana. Masa memakidi be mata negu datagata-gadi be rerengagu-lo dasukoaki. Be masa memakidi be baituka rerengagu-lo dasukoaki kana nge dakauataki.’ ” (Zer 31:33)

¹⁷ Be alauri nge bokai ipile,

“Muzigoala nedi masa tago kaba ilogu ngandi. Be pilengagu tago dilongo be ditagadi nge giriki nedi ngaedi ilogu daleuataki kana.”
(Zer 31:34)

¹⁸ Bokai be bong muzigoala nedi ngaedi Nanaranga ilo ileuataki nge tago iboadu kaba tabataba ono muzigoala rokaka nge teke emaka ngapura.

Nanaranga Saringa Talako

¹⁹ Taritokagu, bokainatuka kamakaua: Iesus ambe ne daraka ane be Nanaranga itabai be ono muzigoala moarunga irokaki. Bokai be kam kaboadu sakuli ane be Kaba Ratadia-tina Nanaranga isukoaki kanana-lo kamalako. Be kana tago teke iboadu zala-kaming ngaono. ²⁰ Bong Iesus imate nge kusi biabia matoli kita be Nanaranga soakingana-lo marada ieneno nge imasare be zala ipura. Matamata kusi matoli ngae isi ieno nge tago iboadu kamalako, ata ambe imasare. Bokai be Nanaranga itiking-kita zala oauoau kalingo otioti nge Iesus ne tamoata ane be ipuraki be iboadu Nanaranga soakingana-lo kamalako. ²¹ Kana moarunga ambe ugere be kaita nge labudi bokai: Tamoata biabia teke kam moarunga ara-mingo itui be Nanaranga itabatabai neming nge tekental be ara biabia-tina. ²² Bokai be sakuli ane be saringa kamalako! Ilo-ming moarunga ane be Nanaranga ilo kamaka-uiaua be lama kamauni Nanaranga ambe idoki-kaming be ne bokana kasoaki. Bokai masa tago iboadu iloming sikitadia-lo bokai kamapile, “Nanaranga-malo galako kana nge giriki nema dieno.” Kam

ambe kakaua nge suri dang-karaiba oti rukua-ming dipura be kagoaza bokana. ²³ Be kana takaia nge bokai: Nanaranga kana uia moimoibe irangaki kamadoki kana be karapurapu. Bokai be kamakai-tina be kamasoaki be kana uia ngaedi kamararapung. Moaki sesu kamalie, bakara Nanaranga maka kana ngaedi irangaki nge tago iboliboli. Ipile be rakana ngaemaki kana nge ngaemakia-la be kana. ²⁴ Ilo-ming bokainatuka dakauakaua: neming-la kamadokikaikai-kaming be reretaka mata-lo be neming-la kamaedudumai. ²⁵ Ngau bokai ulongo bong kaepurapurari nge alu tago dipurapura. Ngau urere kamapurapura-doi be lili-ming kamaeleluaki-doi. Neming-la lama uniangaming-lo kamaedudumai. Ata bong ngaedia-lo nge kodeka kamapipi-tina be kamaedudumai-tina uia, bakara bong ono Nanaranga tamoata moarunga giriki nedi ngaliliti kana nge ambe isaringaringa.

²⁶ Kam ambe Iesus Kristus rangaka kalongodoi. Bokai be kataguraki be moangi be muzigoala kaememaki-la nge tabataba takaia tago ieno be masa ono muzigoala neming rokakadi dapura. Tago-tina. ²⁷ Kana tekena-la ka ieno. Masa taburilo be Nanaranga giriki neming ngaliliti kana be kamarapurapu. Be Nanaranga erekei ne masa alauri eoa kanabibia kana moarunga ibubulai be dileualeua-lo be ara-leuadi dapura. ²⁸ Taa toirairana-lo nge muzi bokai ieno: Tamoata maka Nanaranga pilenga tago itagadi be tamoata rua ki toli takadi dirangaki moimoi be giriki ipuraki nge umoateana-la be ngapura kana! Tago sesu ilo tagaia ngapura kana! ²⁹ Bokai be taoa

oauoau ngae eruma nge sururu bibia-tina ka dokiadi dapura kana. Tamoata naita itaguraki be Nanaranga Natu iduaposale, ki daraka ono muzigoala ne irorokaki be Nanaranga-lo iuia kana-ramo bokana ibasaki, ki Oli Spirit maka Nanaranga duma ne bibia ipupurakini iebuloi nge sururu bibia-tina ngadoki kana. ³⁰ Kam kakaua-doi Nanaranga bokai ipile, “Ngau negula be masa tamoata giriki ipurakina nge giriki ne mkatuni be sururu bibia miani kana.” Be pile takadi nge bokai ipile, “Tanepoa masa nena-la be ungguma ne giriki nedi ngaliliti.” ³¹ Bokai be kamakaua-tina uia, tamoata naita Nanaranga kaiboangi moauriuri-la isukoaki nama irataki be sururu ngani kana nge sururu ngaedi dagoalata-tina kana.

³² Norane be matamatana-tina Nanaranga malama ne omingo ibala nge ilo-ming dani. Bong ngaradia-lo nge sururu bibia-tina kadokidoki, ata kakaiboang-tina be lama kauniunia-la. ³³ Bong alu nge lili-be-matao dipapaliti-kaming be ebulo goalakadi ane diebulobulo-kaming. Be bong takadio nge tamoata lama kaunia-budu moatubu didokidoki nge moatubu nedi kadokidokibudu. ³⁴ Ruanga-ming uaura-lo disoaki nge ilo-ming ditagatagadi be kadumadumadi. Be bong tamoata takadi kana neming didokidokile-kaming nge tago ilo-ming dibukubuku. Suri-ming diuiauia-ba, bakara kam neming-la be kakaua kana neming uia nem-kueno dieneno nge dieno-kaming, be alauri masa kamadoki. ³⁵ Bokai be kaiboang neming Nanaranga-lo kanangalako nge moaki karokaki. Alauri masa zazanga bibia-

tina ono kamadoki. ³⁶ Kamakai-tina be lama unianga-ming nge kamadoki-matedi. Bokai masa alauri Nanaranga rerenga kamamambuaki masa kana moimoibe irangaki-kaming nge kamadoki be kamanemdi. ³⁷ Bakara, Iesus puranga ambe disaringa, be puranga nge bokainatuka geretakadi dipura,

“Saringatuka ngapura kana. Uanana tago sasalaga dieno be ngapura kana. Be moimoibe oaikiki-tina ngapura kana. Bong ipura masa bokainatuka muzi ngapura:

³⁸ Tamoata negu Nanaranga mata-nao diado masa lama uniangadi ane be moauriuri dasoaki. Ata tamoata ditaguraki be nuri bokana disoro nge tagona-tina ilogu daka-uiai kana.” (Aba 2:3-4)

³⁹ Bokai be kita nge tago tamoata disorosoro ruangadi kaoa. Tago. Kita nge tamoata maka lama diuni be ambe uketadi dipura nge ruangadi kaoa!

11

Lama Unianga

¹ Lama unianga nge rakana? Lama unianga nge bokai: kana Nanaranga moimoibe irangaki tadoki kana be tarapurapu nge ambe moimoi be tadoki bokana. Tago-nara taita, ata kita takaua kana ngaedi ambe moimoi be tadoki. Be lama unianga labu takaia nge bokai: bong Nanaranga ipile kana teke ngapura kana nge ngapura-la be kana. Moimoi kana ngae isi tago tea ipura, ata kita iloda-lo takaua kana ngae ngaemakia-la be kana. ² Tubuda toirairadi nge lama uniangadi

itagadi ka Nanaranga ilo iuiatakidi, be kana uia iemakidi be iandi.

³ Lama uniangada ane ka takaua Nanaranga ipile be lang be kateka be kana moarunga nediba dipura. Tago kana teke ieno ka idoki be ono imuzi. Tago. Ipile-ba be kana moarunga dipura. Kana tago itaita ane ka kana kaituka taitaita nge iemaki.

⁴ Tubuda toirairadi alu lama uniangadi mran-gaki be kamakaua. Abel lama iuni ka tabataba iauia Nanaranga iani, be tabataba ne ngae nge toka Kein tabataba ne iuasadi. Lama unianga itagadi ka Nanaranga ipile Abel tabataba ne diuia, be tamoata adoado kana irangaki. Bokai-be moimoi imate, ata lama uniangana-lo ka kaituka isi ipilepile, “Nanaranga lama kamaunani.”

⁵ Inok lama unianga itagadi ka Nanaranga ibagai be mate bubuna tago ikauataki. Tamoata tago teke Inok ite inanga ilako, bakara Nanaranga ibagai be ikautaki. Nanaranga ‘Buku’ ne bokai ipile tago isi bagaia ipura be Nanaranga ireretaki be bokai irangaki, “Ilogu iuiatakia-tina.” ⁶ Tago teke iboadu Nanaranga ilo ngaka-uiai. Tago-la. Lama unianga-la ane ka iboadu Nanaranga ilo aka-uiaia ngapura, bakara tamoata naita Nanaranga-lo ngalako kana nge lama bokainatuka ngauni: Nanaranga moimoi isoaki. Be tamoata naita ipipi be ilelei masa zazanga uia ane be lelenga ne ngaedi ngakatuni.

⁷ Bokainatuka-la, Noa lama unianga itagadi be bong Nanaranga ilo-kauaiaba-mua nge itaguraki be muaka bibia-tina ane be kati kanabiabia teke iemaki. Moimoi kana ngaedi tago isi dipura, ata

kati kanabiabia iemaki be ono roa be natu zaiza uketadi dipura. Bong Noa kati ngae iemaki nge lama unianga ka mangata inanga be ono tamoata be aine moarunga kateka-o itikingdi di muzi goalakadi diememaki be Nanaranga pilenga tago ditagatagadi. Bokai be Nanaranga mata-nao nge Noa tamoata adoado. Maka ma lama unianga-lanalo ka iboadu Nanaranga mata-nao goado.

⁸ Be Abaram nge bokainatuka-la, bong Nanaranga ikilai be inepi be ngalako kaba alauri ngani be nganemdi kanana-lo nge itui-ba be ialale. Tago ikaua inanga ka ilakolako, ata lama unianga itagadi be itui be kaba ne ipereki be ialale. ⁹ Abaram lama unianga itagadi ka itui be ialale be kaba maka Nanaranga moimoibe ne bokana irangakinia-lo idaudau be akerenga bokana isukoaki. Be bazarua ngado kusidi oti ememaki-lo isukoaki be ilepolepo. Be natu Aisak be tubu Zekop nge bokaina-doi dimuzi. Diato ka Nanaranga moimoibe iradiato masa kateka ngae akerengadi bokana ono disoakito nge ngandi be danemi. ¹⁰ Labu ono Abaram makara bazarua-balo isukoaki nge ilo bokai ilelenaki, “Alauri masa anua biabia tekena-lo pera bibia-lo msukoaki. Anua ngae masa Nanaranga nena-la be ngangauai be ngakeli.”

¹¹ Moimoi Abaram ambe ikamoang-bia, ata lama unianga ka itagadi be kamoangbiangana-lo kaiboang ne dipura be ono natu moane ipura. Roa Sera nge ikupi be ambe iaine-bia be natu ngae Abaram inekiakani. Abaram nge lama iuni Nanaranga moimoi be pilenga itagatagadi be kana irarangaki nge iememaki be dikalingolingo.

¹² Bokai be moimoi Abaram-ra matena-tina ma, ata tamoata teke ngaena-lo ka tubu ne alauri kokoko-tina dipura. Tubu ne kokotangadi nge goai makataba-la lang-lo dieno bokana, be lulu-la makasi zagenao dieno bokana, tago iboadu uareadi dapura.

¹³ Tamoata toli ngaediato: Abaram, Aisak be Zekop nge lama diuniunia-lanato nibe dimateto. Moimoi kana moimoibe Nanaranga irangakidiato nge tago ditato, ata dikauato kana Nanaranga moimoibe irangakidiato masa alauri dadokito. Be bong ilodiato bokai dinangato nge ilodiato diuia-tina. Be bokai ka mangata bokai dipileto makare kateka-o nge tago anua-tina nediato, nge didaudau-bato. ¹⁴ Tamoata pile bokainaina diememaki nge anua-tina nedi isi ieno be dilelelei. Be alauri anua ngae dite masa anua nedia-tina kana darangaki. ¹⁵ Moimoi dipile nge didaudau-ba, ata kaba dipereki nge tago sesu ilodi diandi. Tago-tina. Darere bokana nge iboadu-tina kababe kaba dipereki ngaedia-lo damulelako. Ata nge tago. ¹⁶ Bakara, ilodi nge kaba uiatina-la ka dianiandi. Kaba ngaedi nge lang anua-lo ka dieno. Bokai be bong tamoata ngaedi ditaguraki be dipile Nanaranga nge di Nanaranga nedi nge Nanaranga tago pilengadi imakaki. Maka ma Nanaranga ambe anua nedi teke biabia iemaki be ieno.

¹⁷ Be nge lama unianga itagadi ka Abaram itaguraki be natu Aisak tabataba bokana Nanaranga ngani kana, bong Nanaranga itaguraki be Abaram itoi nge. Moimoi Abaram ka Nanaranga pile moimoibe irai, ata nge ambe

natu tekenalana-tina ono natu be tubu dapura kana nge ngatabangaki kana. ¹⁸ Moimoi Nananaranga bokai ipile, “Aisak-lo ka tubu nem moimoibe urangakiniko nge dapura kana.” Ata Abaram ambe natu ngae ngadoki be ngatabangaki kana. ¹⁹ Bakara, Abaram ilo bokai ilelenaki, “Nananaranga iboadu Aisak ngamate be ngamaringaki.” Be moimoi Aisak nge matematetina-ma, ata kaba marangaka ipura.

²⁰ Bokainatuka-la, Aisak nge lama unianga ka itagadi be natu ruoti Zekop be Iso rakana alauri ngapura-diaru kana ane be imarou-diaru.

²¹ Be Zekop nge lama unianga ka itagadi be bong ngamate kana nge Iosep natu ruoti imarou-diaru. Moimoi ambe ikamoang-bia be kaiboang ne tago, Zekop ituirake sika nenao iduasare be Nananaranga irakeaki.

²² Bokainatuka-la, Iosep lama unianga itagadi be bong ambe ngamate kana nge Israel iradi tamoata be aine moarunga masa Izip kaba dapereki. Be alauri Izip kaba dipepereki nge tapou baituka dabasaki kana nge isikengdi.

²³ Moses tama be tina nge lama unianga-diaru ka itagadi be natu-muku Moses nge kalea toli dizumkakiaru be Izip anuatanepoa kandi tago ite. Bakara, diaru kaba bokai ditaru Moses nge tago natu-ramo kata, be Izip anuatanepoa kandi tago dimatakuriaru.

²⁴ Bokainatuka-la, bong Moses ilaba nge lama unianga itagadi be tago irere bokai darangaki: Moses nge Izip Pero kandi natu aineka nge natu.

²⁵ Moses irere Nananaranga ungguma ne zaiza be

sururu bibia dadokidoki-budu. Tago irere suri-
uia Nanaranga tago rerengana-lo uananakadi
tago sasalaga nge ngaememaki. ²⁶ Moses ilo
bokai inangai: Kristus ara-nao be mata goalakadi
maia odio dieno ngadoki nge iuia-tina. Maka ma
mata maia odio dieno ngaedi nge kana moarunga
zazadi atabalabala-tina Izip kaba-lo dieno nge
iuasadi. Be ilo moarunga nge zazanga uia-tina
alauri ngadoki kana-nao dieno. ²⁷ Be bong teke
Moses itaguraki be Izip tamoata teke iumoatei
be iratu nge tago Izip anuatanepoa kandi nama
ratinga ka iratudi. Tago. Nge lama unianga
itagadi ka itui be Izip kaba ipereki. Lama unianga
nge idokimateria-tina uia, bakara ngai ambe Na-
naranga tago itaita nge ite bokana. ²⁸ Be nge lama
unianga ka itagadi be 'Pasoba' moanako iemaki
be Israel iradi be 'sipsisipi' natudi moanekadi
darakadi didoki be babaduadua kandi-o dinanga.
Bokaibe bong Nanaranga 'enzel' ne natu moane
dipuratuka-mua be ngado natudi moanekadi
dipuratuka-mua ngaumoatedi kana be ipura nge
Israel natudi be ngado nedi nge tago sesu odio
idauraki.

²⁹ Be alauri Israel tamoata be aine Izip kaba
dipereki nge lama uniangadi itagadi ka makasi
Daradara nge imasare be kaba-bara bokana di-
totoki be ege takaia-nao dilako. Ata bong Izip
ditagadi be Israel ditotoki bokana datotoki kana
nge makasi imule-doi be iara-leuadi.

³⁰ Be bokainatuka-la, bong Israel tamoata be
aine dilako Zeriko anua-lo dipura nge kaba bokai
dita anua ari ne nge dikaiboang-tina be tago
iboadu dasili. Bokai be lama uniangadi itagadi ka

amaridi lima-rua anua diboaliboalingi nibe ari bibia ngaedi nge dimakoto be digalalai.

³¹ Be aine pogizagiza ara Reab nge lama unianga ka itagadi be tago Zeriko tamoata be aine moarunga zaiza dimate-budu. Maka ma Israel oazike-pali nedi rua dinepidi be anua daliliti kana nge idoki-diaru be iadoraki-diaru be izumakaki-diaru.

³² Iboadu tubuda takadi toirairadi takadi lama uniangadi mrangaki, ata tago uboadu. Masa mrarangakidia-la nibe uanana dasalaga-tina. Tubuda-ma Gidion, Barak, Samson, Zepatang, Debiti, Samuel be 'propet' neda moarunga-re!

³³ Tamoata bokainaina nge lama uniangadi ka itagadi be Nanaranga idumadi be kana kokoko-tina tago diboadu nedia-la daemaki nge diemaki. Alu ditaguraki be anuatanepoa takadi ungguma nedi zaiza koai-lo diuasadi, alu ungguma-ruangadi diradi be mata-la uia ka ditagatagadi, alu Nanaranga diraboraboi be kana moimoibe irarangakidi nge didokidoki, alu lama uniangadi ane be gapaing bibia aradi 'laion' nge aoa-di dionono, ³⁴ be aludi eoa kanabibia ragogodi ono moamoaradi dapura kanana-lo ka dipusika, aludi asi ono eunga oti totokadi dapura kana be diratu. Bong alu nge aludi nedi kaiboang nedi tago be Nanaranga kaiboang ianiandi, be aludi Nanaranga kaiboang ianiandi be koai-lo dikaikai be erekei nedi akerengadi koai-lo ditaotaodi.

³⁵ Be 'propet' alu nge lama uniangadi itagadi ka aine aludi dara nedi ambe dimate nge kaba dimule be moauriuri disoaki.

Be 'propet' alu nge moimoi dikauaba-mua masa sururu bibia-tina dadoki kana, ata tago direre rubetakadi dapura, bakara di mate-lo be marang iauia date kana direre bokana umoateadi dipura. ³⁶ Be 'propet' alu nge tamoata takadi ditaguraki be didamoalidi be dirautotokidi, alu 'seng' ane diuauridi be uaura-peralo dinangadi. ³⁷ Aludi lama uniangadi itagadi ka patu oti diuniundi nibe dimate, alu 'so' ane be lusungadi-o ditotokidi, alu taonadi dipura be ngado-ba kusidi dinangananga be dilepolepo, alu kana nedi tagotago bokana disukoaki. Aludi sururu bibia aniadi dipura, be alu tamoata takadi ditaguraki be mata goalakadi oti dibasakidi. ³⁸ Tubuda ngaedi lama uniangadi dikai-tina. Bokaibe tamoata muzigoala ememaki maradi makare kateka-o disoaki nge soaki diradia-tina! Maka ma soakingadi nge Nanaranga-lanalo ka dieno! Bokaibe ngado-kusiba dinangananga be buku kaba-lo, buna-balo be boazinga-balo disukoaki be dilepolepo.

³⁹ Tubuda moarunga ambe urangakidi nge lama uniangadi-o ka Nanaranga itaguraki be aradi atabala-tina inanga. Ata tago teke kana moimoibe Nanaranga irangaki tadoki kana nge idoki. Tago-la. ⁴⁰ Maka ma kana moarunga Nanaranga matamata be irangaki tadoki kana nge taoa oauoau eruma be masa dokiadi dapura. Taoa toiraira eruma nge tago iboadu kana ngaedi dokiadi dapura. Bokaibe tubuda urangakidi ngaedi nge kita zaiza be masa taoa oauoau eruma be tauia be tado-tina be Nanaranga ne bokana ngadoki-kita.

12

Tamada Nanaranga Baituka Sikeng Ianiang-kita

¹ Kita mata-ita neda nge kokoko-tina disoaki be dimalamala-kita, tubuda-ma toirairadi uran-gakidi ngaedia-re! Be nge panana biabia katana-lo ka tasoaki. Bokaibe panana biabia ngaena-lo nge kamapipi-tina be kamapapanana. Kana ono zala dionono nge kamarokaki-doi. Muri-lo be zagezage-lo kamageagealako be ono pananangaming muku kamaka-bebedi takana! Lama uniangaming-la kamadokimatedi be kamapi-tina be aroming-lanalo kaba kamaitaitalako be kana kamadoki kana nge kamatagai. ² Mata-ming nge Iesus-o kamanangalako be kamapanana be kamatagai. Ngai ka lama unianga labu, be imua be tatagatagai, be nge ngai ka lama uniangada iadoraki be ono Nanaranga itaguraki be ne bokana idoki-kita. Iesus ikaua alauri masa suri-ua ngadoki. Bokaibe lama iuniuni-la nibe kai kapalapala uauau-o imate. Bokai kamakaua: Kai kapalapala uauau-o mate nge maia biabia kata. Ata Iesus bokai imate nge ilo tago ibuku. Bokaibe kaituka nge ilako be kaba aradi bibiatuka idoki Nanaranga oana-nao. ³ Iesus ilo-ming dani. Bong makare kateka-o isoaki nge tamoata muzingadi goalakadi digoalangakia-tina. Bokaibe kam ngai kamate be ono kaiboang kamadoki, be lama uniangaming sakuli ne nge moaki karokaki.

⁴ Kam tago teke isi lama unianga lilidi-o be imate. Moimoi muzigoala zaiza ka kaeduardua, ata tago tekem isi lama uniangam lilidi-o be

umoateam ipura. ⁵ Pile ono kainga tekedi ono milo-kauakaming kana nge bokai dieno,

“Natugu, bong Tanepoa sururu ono sikenga iangko nge ono isikengniko bokana. Be bong giriki kuemaki be giriki nem itikingko nge sakuli nem moaki dibala.

⁶ Bakara, Tanepoa tamoata irereretakidi nge sururu ono sikenga ianiandi. Be tamoata maka ne natu kana irangakidi nge kalaua ianiandi.” (Pro 3:11-12)

⁷ Bokai be kamakai boang be sururu kamadoki-doki. Sururu bokainaina nge sikeng kaa. Maka ma, nge ono kamakaua Nanaranga nge ne natu bokana ibabasaki-kaming ka sururu ono sikenga ianiang-kaming. Bokai kamakaua: natu nangata tago sesu tamana-lo sururu ono sikenga idoki? ⁸ Kita moarunga nge sikeng-o ka tasoaki. Bokai be Nanaranga tago sesu sururu ono sikenga iang-kaming nge kam tago natuna-tina kaa. Kam nge numnum-dula kaa! ⁹ Ak, tamada kateka-onaona ilo-ming dandi: Zala-lo dalakuaki-kaming kana nge sururu ono sikeng dokinga dang-kaming be ono kamamuakidi. Be nge bokainatuka-la, neming-la kamabalaki-kaming be Tama-ming lang anua-lonalona eruma kamananga-kaming be muaka bibia-tina kamaniani. Bokai masa moauriuri-la kamasukoaki. ¹⁰ Tama-ming kateka-onaona nge uanana tago sasalaga ka sururu ono sikenga daniang-kaming. Tama-ming ngaedi ilodi dipile sururu ono sikenga nedi daduma-kaming kana ka sururu bokainaina daniang-kaming. Ata Nanaranga sururu ono sikenga ianiang-kaming

nge kam kana ka ianiang-kaming. Ngai irere ngaia-la bokana adoado-ming giriki-ming tago-tagao kamasukoaki, be ne bokana kamasukoaki. ¹¹ Moimoi bong sururu ono sikenga Nanaranga-lo kadokidoki nge matamata masa kamapile tago diuia. Ata alauri masa tamoata maka ito uia nge sikeng bokainaina kalingo iauia ono Nanaranga mata-nao adonga nge ilo-uia-lo be ngadoki.

Mangmang Uniadi Be Sikeng

¹² Bokai be kapapanana be luma-ming be ae-ming ambe dimate nge kamakaingaki-tina be kamapi be kamapapanana-la. ¹³ Zala ono kapapanana nge kamaka-babai be masa ono ae-ming dapanana. Bokai masa tamoata lama kaunia-budu ambe ae-di dimate nge tago iboadu data-mong. Masa kamadumadi be kaniadi dakai be dapanana-la.

¹⁴ Kamapi-tina be neming-la kamaedudumai be kam moarunga nge Nanaranga ilo-uia ne kamadoki, be ngaia-tina bokana kamasukoaki. Maka ma tamoata tago Nanaranga-tina bokana isukoaki nge tago iboadu masa alauri Tanepoa ngate. ¹⁵ Kam teke-teke nge neming-la kaba kaitaita uia! Tekem Nanaranga marou ne tadokidoki-ba godokipakadi takana! Kaba kamaitaita uia! Tamoata teke muzi goalakadi tekem ngaitikingko be lama uniangam gorokaki takana, suri kai-patu goalaka teke kai-patu kokoko maradi ngaeno be ngaka-moapurudi bokana. ¹⁶ Kamasibosibo-tina. Teke neming mara-ming pogiza-ramo mata ngatagadi takana, ki ngataguraki be Nanaranga muri nganangai

takana, Iso imuzi bokana. Iso nge tama natu be ngai ka labalaba, ata tole-ba irokaki be moanako muku teke ane be tari isumoalani be labalaba bokana ipura. ¹⁷ Kam Iso nanaritaka kakaua-doi. Alauri be kaba labalaba bokana be marou ne ngamuleaki kana nge ambe tago iboadu! Maka ma tama Aisak ambe isegeni. Moimoi Iso ikai-tina be mata-dang ane be marou ne ngaedi ngamuleaki kana, ata tama tago iboadu marou ngaedi tari Zekop-lo ngadoki be kaba Iso ngani.

¹⁸ Kodeka kaba taoa toiraira be taoa oauoau mdoki be kam omingo mtonangalako be kamakaua. Kam nge taoa oauoau ka eruma kasoaki. Bokai be tago tubuda bokana be kalako buku kanabiabia iboadu ono kamadauraki-lo ka kalako be Nanaranga kalongori. Buku ngae nge eoa bokana ikarakara. Be tago oabububu-ba be malama tagongana-lo ka kalako. Ki tago ura be zim bibia-lo ka kalako. ¹⁹ Ki tauru malonga kanabiabia, ki malonga kanabiabia ipilepile be kalongo. Tago-la. Bong tubuda malonga ngae dilongori nge taburidi dira-tina be diakoro malonga ngae moaki sesu kaba dilongori. ²⁰ Maka ma malonga ngae nge pile kaiboangdia-tina bokai inanga, “Ngado kata ka buku ngaena igadudu nge patu oti unia ngapura be ngamate.” Nge ono takaua tamoata moakina-tina teke buku ngae isaringai. ²¹ Bong ngaradia-lo nge kaba ngaradi matakura odio dieno be moarunga nge taburidi dira-tina. Bokai ka Moses bokai ipile, “Taburigu ira-tina be reresabu tagona-tina uia.”

²² Ata kam ambe buku biabia ara Zaion-lo ka kalako. Kam nge Ierusalem lang anua-lo

ieno-lo ka kalako. Ierusalem ngara nge Nanaranga moauriuri-la isukoaki anua biabia ne. Be nge makara ka 'tausen-tausen enzel' kapurakadi. ²³ Makara ka Nanaranga tamoata be aine ne moarunga diekapotaki be disoaki. Di ka natu-moane lalabatuka, be aradi lang anua-lo geretadi dipura. Kam ambe Nanaranga maka tamoata be aine moarunga giriki nedi ililiti-lo ka kapura. Be makara ka tamoata be aine maka Nanaranga ambe iemakidi be diado be diadotina nge disoaki. ²⁴ Makara ka Iesus kapurakani. Iesus ka taoa oauoau iemaki be ngaia-la ka kita moatubu neda idokidoki, be tamoata be Nanaranga marada isoaki, be Nanaranga malipi ne kita-lo iememaki. Be makara ka Kristus daraka dikilaulau be ono Nanaranga ilo ngataga-kaming be ngaduma-kaming kana. Kristus daraka ngaedi nge tago Abel daraka bokana. Maka ma Abel daraka nge lasa dokiadi kana ka dikilaulau.

²⁵ Eke! Kaba kamaitaita-tina uia. Kamapipitina be kaituka taoa oauoau eruma kasoaki nge Kristus pilenga kamadoki-tina uia. Muring kamananga takana! Bokainatuka mpile be kamakaua: Tubuda toirairadi nge Nanaranga kateka-o be iraradi, ata pilenga tago ditagatagadi. Bokai ka sururu ianiandi. Ata kaituka nge lang anua-lo be irara-kita. Bokaibe pilenga tago katagatagadi nge sururu bibia-tina ka ngang-kaming kana. Tagona-tina iboadu ngabaraunakikaming! ²⁶ Toira tubuda bong nedialo nge malongana-ba ane ka ipilepile be kateka imoarikerike. Ata kaituka nge moimoi be bokai ipile, "Kodeka kaba kateka memaki be ngamoarike

kana. Ata tago kateka-la ka ngamoarike kana. Nge kodeka nge lang makatabala ieno nge ngamoarike kana.” ²⁷ Pile “kaba” kana ipile nge labu bokai: Kana moarunga maka Nanaranga iemaki rikeadi dipura be digalalai nge rokakadi dapura kana. Bokai masa kana maka rikeadi dipura be tago digalalai nge daeno-la.

²⁸ Kita nge kaba ono Nanaranga ngatanepoa kana tago moarikerike-lo ka talako kana. Bokai be marou ne tadokidoki-ba iang-kita nge tadokimatedi be tasuitaki. Be sakuli ane be taburi-ra be muaka bibia-lo be Nanaranga tarakerakeaki.

²⁹ Kam kakaua-doi, Nanaranga neda nge sosodabu ikarakara be ipapanana bokana. Rakana aro ieno nge ngabulai be ngaleua-la be kana!

13

Mangmang Alalaurituka

¹ Neming-la taritokatoka bokana kamaerereretaki. ² Be tamoata akerengadi kamadokidokidi be kamadoadorakidi. Tamoata alu ambe ‘enzel’ ka didokidi be diadorakidi, ata tago dikaua nge ‘enzel’ ka diadorakidi. ³ Ruanga-ming uaura-lo disoaki nge moaki ilo-ming dileuatakidi. Moatubu nedi kamabazibazidi, suri neming-la be uaura-lo kasoaki bokana. Be ruanga-ming maka tamoata takadi moatubu dianiandi nge moatubu nedi kamabazibazi-budu, suri neming-la be moatubu ngaedia-lo kasoaki bokana.

⁴ Mara-ming nge roti mata nge muaka bibiatina ono daeneno. Rotiroti moakina-tina aine ki moane takaia diaru dieno-buduru. Moaki

be moaki-tina. Roana-la diaru ka daeneno-buduru, bakara Nanaranga masa ngataguraki be rotiroti nangata aine ki moane takaia diaru dieno-buduru ki tamoata naita pogiza-ramo mata iememaki nge giriki ne ngaliliti be sururu bibia-tina ngani kana.

⁵ Kana takaia kamasibosibongaki kana nge bokai: moaki 'mone' kokoko dokiadi kana be kamoatangtang. Bokai be rakana ienoniko nge bokai gopile, "Kana ngae iboadu-na. Bakara ka kaba kokoko-la be mrere?" Maka ma Nanaranga bokai ipile,

"Tagona-tina mperekiko. Tagona-tina iboadu mperekiko be tauba-nao bokana gosoaki."
(Diut 31:6)

⁶ Bokai ka ngau urere kaiboang ane be bokai kamapile,

"Tanepoa nge dumaduma negu. Tago iboadu taburigu ngara. Tamoata tago teke iboadu ba ngabasaka." (Sam 118:6)

⁷ Tamoata bibia matamata dipura be Nanaranga pilenga dieluaki be dimuamua-kaming nge ilo-ming dandi. Baituka disukoaki nibe dimate-ba nge soakingadi moaki ilo-ming dileu-ataki. Be lama uniangadi Kristus-lo nge kama-toatoaki. ⁸ Maka ma Iesus tago itabulibuli. Suri tekena-la ka isukoaki. Toira tubuda bong nedia-lo be isoaki, be bong ngaedia-lo isi isukoaki be alauri masa suri tekena-la ngasukoaki.

⁹ Sule takadia-ba nge moaki iloming-lo kangananga be dibagabaga-kaming be ono zala iauia kalingo katara-pakapakai. Nge iuia Nanaranga marou ne tadokidoki-ba ka ilo-ming

ere-moarungadi be daka-kaidi, moaki kangkang ono tabanga ka ilo-ming diaka-kaidi. Maka ma kangkang bokainaina nge kalingodi tagotago. ¹⁰ Bokaibe kita bagi neda ono tabataba emakadi dipurapura nge takaiana-ba. Maka ma tamoata bagi ngaena-lo dimalipilipi nge tago iboadu kana teke bagi ngaena ieno nge dakang.

¹¹ Tamoata biabia maka moarunga ara-dio be Nanaranga itabatabai nge ngado darakadi idoki-doki be ilakolako bazarua ege ono Nanaranga isukoaki kanana-lo be dara itabatabangaki be ono muzigoala rokakadi dipurapura. Ata ngado kusidi be tapoudi nge eluku anua zage-o be buladi dipurapura. ¹² Be bokainatuka-la, Iesus nge eluku anua zage-o ka sururu idoki be ono daraka ane be ungguma ne iemakidi be Nanaranga-lo diado, be ngai bokana dipura. ¹³ Aria, kamatui be eluku anua zage-o talako be Iesus aka-maiaia ipura be maia ngaedi ibazidi bokana tabazidi. ¹⁴ Bakara, kam anua neming nem-kueno ieneno tago teke makare kateka ngaena ieno. Tago. Kam nge anua nem-kueno ieneno alauri ngapura kana nge ka kalelele.

¹⁵ Bokaibe bong moarunga nge Iesus ara-nao be rakeaka bibia tabataba bokana Nanaranga taniani. Tabataba bokainaina nge aoa uia-lo ka dipusikasika be ono Nanaranga ara mangata nangaia ipurapura. ¹⁶ Izamaizama ruanga-ming muzi uia kamaememakidi, be kana neming ane be kamaedudumai, bakara tabataba bokainaina ka Nanaranga dilo-uiaui.

¹⁷ Tamoata neming bibia pilengadi kamalongolongo be erumadi kamasukoaki. Di ka bong

moarunga diadoadoraki-kaming be aurukadia-lo kasukoaki be ono Kristus pilenga katagata-gadi. Maka ma, alauri nge di ka baituka basakaming dipura nge Kristus darai kana. Kamalolongoridi masa malipi nedi ngaedi nge suri-uialo be daememaki. Tago kalolongoridi masa ilodi dakoto. Ilodi dikoto nge ilo-koto ngaedi tago iboadu daduma-kaming.

¹⁸ Keka kirere keka kanabe Nanaranga kamaraboraboia-la. Keka kikaua-tina iloma sikitadi moarunga nge diuia-tina. Maka ma keka kirere-tina Nanaranga-la rerengana-lo gasukoaki.

¹⁹ Ngau uakoro-kaming ngau kanabe Nanaranga kamaraboraboi be masa oaikiki-la be kaba kam-lo mumule.

²⁰ Nanaranga ka ilo-uia labu. Be ngai ka dara ono taoa nem-kueno ieneno emaka ipura ane be Tanepoa neda Iesus mate-lo be imarangaki. Iesus ka 'sipisipi' akolakola biabia be ngai ka 'sipisipi' imuamuadi. ²¹ Bokaibe Nanaranga ngae masa kana moarunga ono rerenga kamatagatagadi kana nge ngang-kaming. Be kana irerere taememakini kana nge Iesus ara-nao be iloda-lo ngamalipitaki. Be Iesus Kristus masa rakeaka nem-kueno dieneno nge bokaina-la taniyani. Moimoi.

Rabuaka Pile

²² Taritokagu, ngau bokainatuka miakoro-kaming kana: Pilengagu ono uakakai-kaming nge iloming-lo kamananga, bakara pile makare ugere ngaedi nge tago disalaga-tina.

²³ Taritokada Timoti ambe uaura-lo be rube-taka ipura. Makare ipura-marakai masa mtagai be makara gapuraru be mte-kaming.

²⁴ Suri-uia negu tamoata neming bibia be Nanaranga tamoata be aine ne makara disoaki nge kamandi.

Taritokada moarunga Itali kaba-lo nge suri-uia nedu dinanga-kaming.

²⁵ Nanaranga iboadu marou ne tadokidoki-ba ngang-kaming.

Testamen Oauoau
The New Testament in the Manam Language of Papua
New Guinea

Nupela Testamen long tokples Manam long Niugini

copyright © 1996 Papua New Guinea Bible Translation Association

Language: Manam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2023 from source files dated 9 Oct 2020

3f31539d-0155-5160-a99e-2a9707974158